

2017 METŲ LIETUVOS KARINĖS ĮRANGOS EKSPORTO ATASKAITA

Ataskaita parengta įgyvendant Tarybos bendrosios pozicijos 2008/944/BUSP, nustatančios bendrąsias taisykles, reglamentuojančias karinių technologijų ir įrangos eksporto kontrolę, nuostatas.

Lietuvos strateginių prekių eksporto kontrolės sistema funkcionuoja pagal Europos Sąjungos eksporto kontrolės sistemos standartus. Efektyvi eksporto kontrolė apima grupę elementų – teisinės nuostatas, kontroliuojamų prekių (dvejopo naudojimo prekių ir karinės įrangos) sąrašus, licencijavimo tvarką, galutinio panaudojimo kontrolę, pramonės įmonių ir valstybės institucijų bendradarbiavimą, tarptautinius neplatinimo susitarimus ir tarptautinį bendradarbiavimą. Ja siekiama užtikrinti Lietuvos tarptautinių įsipareigojimų vykdymą.

Tarptautinės eksporto kontrolės tikslas – stebėti ir kontroliuoti karinės įrangos judėjimą, tiekimą, kurie gali sukelti nestabilumą, užkirsti kelią neteisėtam perdavimui, prisidėti prie taikos užtikrinimo, nacionalinio ir tarptautinio saugumo ir stabilumo.

Vadovaudamasi šiais tikslais Lietuva siekia, kad karinės įrangos ir dvejopo naudojimo prekių eksportas nekeltų grėsmės regioniniam ir tarptautiniam saugumui ir stabilumui. Nacionalinė eksporto kontrolė vykdoma pagal nacionalinių teisės aktų, Europos Sąjungos teisės aktų, Branduolinių ginklų neplatinimo sutarties, Cheminių ginklų konvencijos, Vasenaro susitarimo, Raketų technologijų kontrolės režimo, Branduolinių medžiagų tiekėjų grupės, Australijos grupės nuostatas ir Sutarties dėl prekybos ginklais (angl. *Arms Trade Treaty*, ATT) reikalavimus.

Lietuva nuo 2004 m. yra Branduolinių medžiagų tiekėjų grupės (NSG) (dėl branduolinių medžiagų kontrolės) narė, Australijos grupės (AG) (dėl cheminių, biologinių ir toksinių medžiagų neplatinimo) narė. 2005 m. Lietuva tapo Vasenaro susitarimo, kuris reguliuoja įprastinės ginkluotės ir dvejopos paskirties prekių bei technologijų perdavimą ir kaupimą, nare. Lietuva siekia narystės Raketų technologijų kontrolės režime (MTCR), apimančiame nevaldomų nešėjų sistemas, kurios gali būti panaudotos masinio naikinimo ginklams transportuoti.

Lietuvos Respublikos strateginių prekių kontrolės įstatymas Nr. XI-1616 (2011) nustato strateginių prekių eksporto, importo, tranzito, tarpininkavimo ir siuntimo Europos Sąjungoje kontrolės sąlygas ir užtikrina Europos Sąjungos teisės aktų nuostatų įgyvendinimą. Ekonomikos ir inovacijų ministerija vadovauja strateginių prekių kontrolės darbams ir juos vykdo kartu su kitomis valstybės institucijomis. Pagrindinės kontrolės darbe aktyviai dalyvaujančios institucijos – Užsienio reikalų ministerija, Valstybės saugumo departamentas, Krašto apsaugos ministerija, Valstybinė atominės energetikos saugos inspekcija, Policijos departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos, Muitinės departamentas.

Licencijavimo sistema – svarbus kontrolės įgyvendinimo elementas. Licencijų išdavimo klausimams spręsti ekonomikos ir inovacijų ministro įsakymu yra sudaryta Komisija Strateginių prekių licencijų išdavimo klausimams spręsti, kurios sudėtyje yra 13 valstybės institucijų atstovai. Licencijų išdavimo taisyklės yra patvirtintos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. liepos 22 d. nutarimu Nr. 932 „Dėl Strateginių prekių eksporto, importo, tranzito, tarpininkavimo ir siuntimo Europos Sąjungoje licencijavimo taisyklių, Strateginių prekių kontrolės vykdymo taisyklių ir Sertifikatų karinę įrangą gaminančioms įmonėms gavėjoms išdavimo taisyklių patvirtinimo“.

Karinės įrangos eksportui, importui, tranzitui, tarpininkavimui ir siuntimui Europos Sąjungoje yra reikalingos Ekonomikos ir inovacijų ministerijos išduotos eksporto, importo, tranzito tarpininkavimo ir siuntimo Europos Sąjungoje licencijos. Karinės įrangos reeksportui remonto ar priežiūros tikslais, kai remonto ar priežiūros darbai yra numatyti pirkimo–pardavimo sutartyse arba garantiniuose įsipareigojimuose ir kai šią įrangą yra importavusi Krašto apsaugos ministerija arba Lietuvos kariuomenė, Ekonomikos ir inovacijų ministerijos išduodama licencija nereikalinga.

Visi gaunami prašymai yra analizuojami ir nagrinėjami atskirai, kiekvienu atveju įvertinus visas sandorio aplinkybes ir įsipareigojimus. Užsienio reikalų ministerija vertina pateiktų prašymų išduoti licencijas atitiktį kriterijams, nurodytiems Tarybos bendrojoje pozicijoje 2008/944/BUSP, Krašto apsaugos ministerija – prekių priskyrimą Bendrajam karinės įrangos sąrašui. Prašymą nagrinėjusioms institucijoms pateikus neigiamas išvadas ar siūlymą prašymą svarstyti Komisijos posėdyje, klausimas dėl licencijos išdavimo svarstomas Komisijos posėdyje.

Nuo 2012 m., įgyvendinus Europos Parlamento ir Tarybos Direktyvos 2009/43/EB „Dėl su gynyba susijusių produktų siuntimo Bendrijoje sąlygų supaprastinimo“ nuostatas, supaprastinta karinės įrangos siuntimo Bendrijoje kontrolė. Tai buvo pagrindas sukurti bendrųjų licencijų, reikalingų su gynyba susijusiems produktams siūsti kitų valstybių narių ginkluotosioms pajėgoms ir pagal bendruosius kriterijus sertifikuotiems kitų valstybių narių gavėjams, sistemą. Į Bendrąjį karinės įrangos sąrašą įtrauktų prekių siuntimo Bendrijoje licencijų nereikalaujama, kai karinė įranga tiekama Europos Sąjungos, NATO, TATENA arba kitoms tarpvyriausybiniams organizacijoms jų užduotims vykdyti, siuntimas yra būtinas bendrai valstybių narių vykdomai ginklavimosi programai įgyvendinti ar susijęs su humanitarine pagalba. B, C, D kategorijos ginklus, jų šaudmenis ir jų dalis, vadovaujantis Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymo nuostatomis, nustatyta tvarka kontroliuoja Policijos departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos.

Įgyvendinant Lietuvos įsipareigojimus, teikiama informacija apie strateginių prekių eksportą, importą, tranzitą, tarpininkavimą, siuntimą, įvežimą ar kita su šių prekių kontrole susijusi informacija Europos Sąjungos institucijoms, tarptautiniams neplatavimo susitarimams ir tarptautinėms

organizacijoms. Efektyviai bendradarbiaujama ir keičiamasi informacija su Europos Sąjungos strateginių prekių kontrolę atliekančiomis institucijomis.

2017 m. nacionalinė eksporto kontrolė buvo vykdoma pagal galiojančius teisės aktus. Esminių teisinių nuostatų pasikeitimų 2017 m. nebuvo. Kaip ir kiekvienais metais, 2017 m. pagal atnaujintą Europos Sąjungos karinės įrangos sąrašą krašto apsaugos ministro įsakymu buvo pakeistas ir atnaujintas Bendrasis karinės įrangos sąrašas. Taip pat 2017 m. buvo pakeistas Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas, pakeičiantis 2005 m. kovo 1 d. nutarimą Nr. 237 „Dėl Valstybių, į kurias draudžiama eksportuoti ar gabenti tranzitu į bendrąjį karinės įrangos sąrašą įtrauktas prekes, kitus ginklus ir šaudmenis ir kurioms draudžiama tarpininkauti, kai vedamos derybos, rengiami arba vykdomi sandoriai dėl įtrauktų į bendrąjį karinės įrangos sąrašą prekių, kitų ginklų ir šaudmenų, sąrašo ir Valstybių, iš kurių draudžiama pirkti ir importuoti ar gabenti tranzitu į bendrąjį karinės įrangos sąrašą įtrauktas prekes, kitus ginklus ir šaudmenis ir kurioms draudžiama tarpininkauti, kai vedamos derybos, rengiami arba vykdomi sandoriai dėl įtrauktų į bendrąjį karinės įrangos sąrašą prekių, kitų ginklų ir šaudmenų, sąrašo patvirtinimo“.

Informacija apie išduotas karinės įrangos eksporto licencijas

Per 2017 m. buvo išduotos 224 licencijos. Palyginti su 2016 m., 2017 m. išduotų eksporto licencijų skaičius sumažėjo (2016 m. buvo išduotos 284 licencijos). 2015 m. buvo išduotos 173 licencijos.

Bendra per 2017 m. išduotų licencijų vertė sudarė 60,16 mln. eurų. Faktiškai eksportuota karinės įrangos už 70,60 mln. eurų*. Palyginti su 2016 m., eksportuotos karinės įrangos kiekis išaugo 42 proc. (2016 m. jos eksportuota už 40,81 mln. eurų).

Daugiausia eksporto licencijų išduota karinės įrangos sąrašo ML3 kategorijos prekėms (šaudmenys, sprogdiklių nustatymo prietaisai ir specialiai jiems sukurti komponentai), o didžiausia išduotų licencijų vertės dalis tenka karinės įrangos sąrašo ML 5 kategorijai priskiriamai įrangai (ugnies kontrolės ir su ja susijusi aliarminė ir išpėjamoji įranga, tikrinimo ir vizavimo įranga bei atsakomųjų veiksmų įranga, specialiai sukurta kariniams tikslams, taip pat specialiai jai sukurti komponentai ir dalys).

**Dalis eksportuota pagal 2016 m. išduotas licencijas ir bendrąsias karinės įrangos siuntimo Europos Sąjungoje licencijas*

Lentelėse pateikiama informacija apie 2017 m. išduotas licencijas pagal regionus ir pagal kategorijas

Karinės įrangos eksportas pagal regionus

Regionas	a - licencijų skaičius b - licencijų vertė (Eur) c - faktiškai eksportuota (Eur)	
Užsachario Afrika		
Angola	a	5
	b	32 988 797
	c	
Etiopija	a	3
	b	1 074 062
	c	79 833
Dramblio Kaulo Krantas	a	1
	b	4 412 763
	c	
Džibutis	a	1
	b	9 600
	c	9 600
Zambija	a	3
	b	2 598 439
	c	768 670
Šiaurės Amerika		
Jungtinės Amerikos Valstijos	a	3
	b	1 972 700
	c	40 211 713
Centrinė Amerika ir Karibų jūros regionas		
Meksika	a	1
	b	82 964
	c	254 582
Pietų Amerika		
Kolumbija	a	3
	b	101 291
	c	281 777
Urugvajus	a	2
	b	750 170
	c	
Centrinė Azija		
Uzbekistanas	a	2
	b	5 399 482
	c	5 399 482

Pietryčių Azija		
Vietnamas	a	2
	b	1 001 113
	c	782 685
Pietų Azija		
Afganistanas	a	5
	b	743 939
	c	272 202
Bangladešas	a	2
	b	41 061
	c	41 358
Indija	a	4
	b	27 257
	c	12 542
Nepalas	a	1
	b	188 856
	c	188 856
Pakistanas	a	
	b	
	c	267 727
Europos Sąjunga		
Austrija	a	7
	b	800 402
	c	1 570 447
Bulgarija	a	4
	b	28 995
	c	782 005
Čekija	a	18
	b	1 403 102
	c	2 400 045
Danija	a	
	b	
	c	666 776
Estija	a	21
	b	689 925
	c	90 450
Graikija	a	
	b	
	c	5 835
Ispanija	a	
	b	
	c	617 522
Italija	a	5
	b	749 620
	c	382 651
Jungtinė Karalystė	a	5
	b	139 511
	c	2 038 301
Kroatija	a	3

	b	2 995
	c	77 973
Latvija	a	29
	b	204 379
	c	1 771 640
Lenkija	a	23
	b	735 482
	c	3 327 973
Liuksemburgas	a	1
	b	76 800
	c	494 962
Nyderlandai	a	2
	b	
	c	1 096 800
Portugalija	a	
	b	
	c	624 545
Prancūzija	a	7
	b	491 772
	c	250 118
Rumunija	a	5
	b	988 467
	c	1 116 257
Slovakija	a	2
	b	95 426
	c	62 082
Slovėnija	a	
	b	
	c	160 896
Suomija	a	7
	b	284 167
	c	36 687
Švedija	a	6
	b	323 072
	c	589 245
Vengrija	a	1
	b	25 875
	c	678 558
Vokietija	a	13
	b	445 496
	c	390 705
Kitos Europos šalys		
Gruzija	a	
	b	
	c	22 064
Norvegija	a	5
	b	156 173
	c	1 190 144
Serbija	a	2
	b	440 695

	c	30 686
Šveicarija	a	1
	b	
	c	443 249
Ukraina	a	15
	b	1 541 627
	c	763 262
Okeanija		
Australija	a	1
	b	-
	c	562 893
Naujoji Zelandija	a	3
	b	115 684
	c	637 196

Karinės įrangos eksportas pagal Bendrojo karinės įrangos sąrašo kategorijas

Kategorija	a - išduotų licencijų skaičius b - licencijų vertė (Eur) c - eksportuota (Eur)	
ML 1	a	38
	b	332 532
	c	67 456
ML 3	a	110
	b	5 957 918
	c	9 735 016
ML 4	a	5
	b	15 147 597
	c	20 297 462
ML 5	a	9
	b	24 156 000
	c	10 374 789
ML 6	a	12
	b	1 228 424
	c	726 848
ML8	a	2
	b	60 950
	c	60 950
ML10	a	15
	b	7 305 961
	c	2 561 268
ML 11	a	5
	b	3 521 541
	c	5 053 588
ML13	a	1
	b	90 450
	c	90 450
ML15	a	16

	b	1 190 865
	c	20 108 169
ML 22	a	11
	b	1 168 573
	c	1 527 463
Viso	a	224
	b	60 160 811
	c	70 603 459